

skem dvorcu na otoku Krku. Ustanovitelj, prevzvišeni biskup dr. Anton Mahnič, je v obširnejšem govoru očrtal namen „Staroslovenske akademije“. Čuvala bo privilegij staroslovenskega bogoslužja, zbirala staroslovenske književne ostanke ter za to zbirko preiskrbel posebne prostore. Priredila bo tudi tiskarno za tiskanje glagoljskih knjig. Hkrati se bo v njej gojilo staroslovensko pevanje. — V odbor so bili izvoljeni: Dr. Franjo Volarič, generalni vikar in kanonik stolne cerkve krške, za predsednika; dr. Mate Vitezić, za podpredsednika; odborniki so: monsignor Zamlić, župnik v Volovskem, dr. Stanko Dujmović, predstojnik krškega samostana, doktor Josip Veiss, kanonik Oršić in Kirin Kleme Bonifačić, biskupski tajnik.

Stara slovanska imena. V neki poljski listini iz l. 1136., katero je popisal S. Zakrzewski, upravitelj krakovske znanstvene akademije, se nahajajo sledeča stara slovanska imena: Budislav, Bogumil, Tešimisel, Dobromisel, Dragomisel, Nemir, Nezamisel, Ninomisel, Siroslav, Snovid, Stojignev, Sulirad, Sulimisel, Sulislav, Tugomir, Trebimisel, Unemisel, Unevit, Vsemir, Vsemil, Dal, Dalibor, God, Godislav, Sul, Vratislav, Vrat, Vratek, Vlastibor, Vlast, Vlastek, Rast, Rastislav, Ljutislav, Vladislav, Vlad, Držislav, Pestislav, Piast, Gnjev, Gnjevomir, Sob, Sobjeslav, Sobov, Čeh, Čestoh, Hotislav, Hotan, Mestislav, Mest, Bratislav, Sestroh, Sestrislav, Očeslav, Vojan, Vojeslav, Bojan, Bojeslav. Ta imena so dobivala seveda pri raznih slovanskih plemenih različne oblike in končnice. Lepa izbira za naše — mlade pesnike!

Srbsko časopisje. Zdaj izhaja v Srbiji skupaj 81 časopisov (v Belgradu 70, v drugih, krajih 11). Izmed belgradskih listov jih je 27 političnih, 5 pedagoških in vzgojevalnih, 6 literarnih, 5 šaljivih, 4 vojaški, 4 poljedelsko-gospodarski, 3 rešujejo žensko vprašanje, 3 so cerkveni, po dva sta medicinska, sportna, društvena, kriminalna; po en list je pravosloven, finančni, obrten, trgovski, tiskarski in samo inseraten. Povprek se tiska vsakega lista 2000 izvodov. Pri zadnjem sestanku so srbski časnikarji priredili v Belgradu razstavo svojih listov.

O muslimanski kulturi v Bosni je predaval v krakovskem „Słowiańskim klubu“ prof. dr. Maryan Zdziechowski. Trije kulturni svetovi si podajajo roke v Bosni: hrvaško-katoliški, srbsko-bizantski in turško-islamski. Odkar je Avstrija segla v Bosno, je prisiljen islamski element, da izkuša napredovati vzporedno z zastopniki zapadne kulture. Vpliv zapada se kaže posebno v islamskem slovstvu, katero izraža odpor proti zastarelim izročilom turške prošlosti in proti odrevenelim verskim naporom mohamedanstva. Književniki mohamedanski, kateri pišejo v hrvaškem jeziku, so se izobraževali v modernem slovstvu, in zato je umljivo, da izražajo tudi moderne ideje in

izkušajo zblížati vzhodni in zapadni element. Te težnje se kažejo v spisih Edhema Mulabdića in Osmana Aziza, posebno pa v brošuri „Islam i kultura“, katero je spisal Osman Hadžić. Ta je nasprotnik krščanstva, a rad bi povzdignil islam do tolike kulturne višine, da bi mogel obstati poleg krščanstva. Mohamedanski Hrvatje so oni člen, ki dela nekako vez med krščanstvom in islamom. Iz rodoljubja in navade goreče zagovarjajo svoj koran, a vendar so že otroci zapadne civilizacije.

„Pravoslavna Dalmacija.“ Knjigo tega imena je napisal pravoslavni episkop Milaš v Zadru. V listu „Échos d' Orient“ je napisal A. Ratel obširen članek na podlagi te knjige, v katerem pa zavrača krivično Milaševo stališče proti katoličanstvu.

Srbska zemlja. „Srbska kraljevska akademija“ v Belgradu izdaje jako lepo in veliko delo: „Srbski etnografski zbornik“. Zdaj je na vrsti srbska domovina z naslovom „Naselja srbskih zemalja“. Uredil je prvo knjigo tega velikega zbornika doktor J. Cvijić. Srbsko zemljo so si učenjaki razdelili med seboj, in vsak proučuje svoj del. In sicer ga popisujejo natančno v vseh ozirih, in za vsak okraj je izdelan natančen „Atlas“. Ta pa ne obsega le narodnih zemljevidov, ampak tudi fotografije ljudstva, krajev in posebno natančne podobe ljudskih zgradb z vsemi deli in gospodarskimi potrebščinami. To je v resnici strokovno domoznansko delo, in mi bi le želeli, da bi se podobno organizirali tudi naši slovenski učenjaki in nam podali tako delo o naši zemlji!

Narodna biblioteka v Belgradu je izdala drugo knjigo svojega „Kataloga“. Slovanske knjige so razdeljene na dva dela. V prvem delu so knjige, pisane v cirilici, v drugem delu pa knjige v latinici. V drugem delu je tudi nekaj slovenskih knjig. Čudili smo se, ko smo videli, da imajo zastopano v Belgradu slovensko slovstvo skoro samo v dōbi od l. 1860. do 1880., in še to s takimi knjigami, ki nikakor ne kažejo cele in prave podobe naše književnosti. Vidi se, da ni nihče sistematično nabavljal knjig za „Narodno biblioteko“, ampak da so prihajala slovenska izdanja tja le slučajno, najbrže po darilih. Želeli bi, da Srbi ta nedostatek popravijo in si nabavijo tudi najboljše nove slovenske knjige.

Srbska sodōbna književnost. V „Letopisu Matice Srpske“ objavlja Milan Nedeljković članke, v katerih odkrito našteva hibe sedanjih srbskih pisateljev. Njegova sodba je ta, da je srbska književnost zdaj v „periodi mediokritetâ“, da so vsi literati srednje vrednosti in se nobeden ne povzpneja do višine pravega talenta. Umevno je, da so se nekateri književniki čutili prizadete po tej obsodbi in srdito odgovarjajo Nedeljkoviću, kateri pa krepko vzdržuje svojo sodbo. Srbi imajo sicer mnogo leposlovnih listov, a pisatelj pogreša pri njih prave estetične razsodnosti. Ti listi premalo vzgajajo in se ne znajo iznebiti ne-

potrebnega in kvarnega balasta. Število naročnikov ni v nikakem razmerju s številom listov, in odtod izvirajo večne tožbe urednikov o „slabem odzivu in o malomarnosti občinstva“. Sploh trpi književnost vsled nezdrave hiperprodukcije. Vsakdo hoče biti „umni radenik“, vse se „odaje na nauke“, in odtod izvira preobilna literarna produkcija, kateri pa nedostaja prave umstvene globokosti. Jasno je, da postaja pri tem antagonizem med listi jako oster in se kaže tudi na nevesel način v pisanju „duhovitih ocen“. Slednjič svetuje Nedeljković, naj se snide „literarni kongres“, ki naj odpravi te nedostatke.

Češki ilustratorji. Največji češki ilustrirani list je „Zlatá Praha“. Poleg nje je prej izhajal „Světovzor“, a oba lista sta se združila. Sicer je še več drugih ilustriranih čeških listov. Omenjamo izmed njih samo „Volné směry“, kateri zastopajo secesionistiško smer. Zdaj pa so češki umetniki ustanovili nov list „Dílo“, kateri bodi namenjen izključno samo češki umetnosti. V svojem oklicu pravijo, da doslej Čehi še niso imeli lista, kateri bi bil v vsej opremi popolnoma češko-naroden. „Jednota výtvarných umělců“ v Pragi hoče „češki umetnosti“ priboriti priznanje ne le doma, ampak tudi v inozemstvu.

Češki matematiki in fiziki izdajajo že XXXII. leto svoj „Časopis pro pěstování matematiky a fyziky“, katerega urejuje prof. Augustin Pánek. Poleg mnogih strokovnih znanstvenih razprav nas zanima v zadnji knjigi spis „K dějinám matematiky v Čechách“. Ladislav Peprný poroča o dveh staročeških knjigah, kateri se že bavita z matematiko: Paroubkov „Vejtah světa“ iz l. 1765. popisuje vesoljstvo in računa astronomske in zemljepisne daljave, Červenkov „V sězvěd“ iz l. 1697 pa tudi popisuje razne količine, a še nima znanstvene vrednosti. — „Jednota českých matematiků“ razpisuje tudi teme k razpravam in deli nagrade najboljšim spisom.

Čeških časnikov je letos izhajalo 690. V Pragi jih je bilo okoli 300, v Ameriki do 70.

Iz stare zgodovine. O bizantskem cesarju Julianu prinašajo obširen kritičen spis „Listy filologické.“

Gebauerjev „Slovník staročeský“, katerega izdaja zdaj češka znanstvena akademija skupaj s češkim grafiškim društvom „Unie“, je preizkusil profesor dr. Pastrnek tako, da je za en del prestudiral za Gebauerjem vse vire in poiskal vse besede ter zabeležil tiste, ki jih slovar ni imel. Pregrešil je vsega skupaj le 204 besede. Pastrnek sklepa iz tega, da je Gebauerjev „Slovník staročeský“ v vsakem oziru izborna in monumentalno delo, s katerim se Čehi lahko ponašajo pred vsem znanstvenim svetom.

Dr. Jan Malý, slovaški duhovnik in rodoljub, je umrl 19. oktobra prejšnjega leta. Deloval je največ s poljudnimi spisi v raznih listih in izdajal „Zabavno-poučnu bibliotéku slovensku.“

Lužiško-srbski pregovori. Dr. Ernest Muka je izdal lužiško-srbske narodne pregovore z naslovom: „Příslova a příslovne hrónčka a wusłowa Hornjo-lužiskich Serbow“. „Slavjanskij Věk“ je izmed njih nabral nekatere značilnejše, katere tu podajemo: „Srb ma runje tak mozhow kaž Němc“ (Lužiški Srb ima ravno toliko možgan kakor Nemec), „Serbski pan abo němski, to je všo jedyn čert“ (Gospodski človek, bodi Srb ali Nemec, je vse en vrag), „Serbski dom ma hostlive blido“ (Srbska hiša ima gostoljubno skledo), „Wšo jene je dawkam, hač do Prahy abo do Drjaždžan dyrbja“ (Vseeno je davkom, ali gredo v Prago ali v Draždane), „Stare časy su tež čežke kwakle mēle“ (Tudi stari časi so imeli težka bremena).

Lužiško-srbskih vseučiliščnikov je vseh skupaj kakih 30 do 40. Združeno se izobrazujejo v materinskem jeziku, da bi rešili tudi lužiško-srbsko narodnost, to v nemški državi skoro vtopljeno slovansko betev.

Stachiewiczzeve ilustracije k romanu „Quo vadis?“ zbujaajo veliko pozornost v umetniškem svetu. Sienkiewicz je v tem romanu naslikal poganški in krščanski Rim s pretresljivo istinitostjo. Propalost poganstva, krutost preganjavcev, svetost mučeništva — vse to je popisal slavni pisatelj tako živo in duhovito, da je njegova povest zaslovela po vsem svetu kot eno prvih beletrističnih del vseh časov. Rojak Sienkiewicz, slikar Peter Stachiewicz, je ilustriral najmarkantnejše prizore iz te povesti ter je svoje slike razstavil v Varšavi, v Krakovu in potem na Dunaju. Tu je bilo prisiljeno tudi nemško časopisje, katero tako rado prezira slovanske umetnike, da izreče svojo kritiko. In uspeh je bil popoln: tudi najbolj nasprotni listi so morali priznati visoko umetniško vrednost razstavljenih slik.

Slika Matejkovo, „Bitka pod Grunwaldom“, je kupilo „Towarzystwo sztuk pięknych“ v Varšavi za 25.000 rubljev. Prvotna cena tega velikanskega umotvora je bila 40.000 rubljev. Omenjeno vsoto za nakup so zložili prijatelji slikarstva.

Narodna pesem v mestih. To se zdi kakor nemogoče. Saj ko mislimo na narodno pesem, si predstavljamo zelene loge in dehteče travnike, na katerih zveni pesem preprostega naroda. Še če poslušamo v koncertni dvorani umetno prirejeno narodno pesem, se nam zdi, kot bi videli mesto istinite cvetlice samo njeno umetno pobarvano podobo. In vendar nastajajo tudi v mestih, ki broje po mnogo tisoč ljudi, narodne pesmi, vsekako bolj v predmestjih kakor pa v sredi modernega življenja, med zvonjenjem tramvajev in v svitu električnih luči. Te pesmi pa nimajo one poetične naivnosti, katera krasi pravo narodno pesem. Večinoma so politične, satirične in zbadljive. Pariz ima mnogo političnih narodnih pesmi, katere so se rodile na bulvardih. V poljskem časopisu „Ludu“ razmotriva Al. Janowski